

Управо се навршава цела деценија у којој исти креатори (ММФ), реализатори (владајућа политичка и економска елита) и пропагатори – убеђивачи (медијски експонирани академски економисти – пре свега, саветници премијера и министара, те сарадници окупљени око ЦЛДС-а и МАТ-а) непрекидно понављају да су иностране инвестиције панацеја – чаробни лек за све економске проблеме.

Пре десет година убеђивали су нас да ће кроз приватизацију у земљу стићи значајне иностране инвестиције, а што је још важније добићемо и квалитетне стратешке партнере, који ће брзо од лоших друштвених/државних предузећа створити успешне приватизоване компаније, које ће бити мотори будућег дугорочно одрживог економског раста. Данас видимо да смо кроз приватизацију углавном добили као власнике домаће контроверзне бизнисмене и наркобосове и белосветске спекуланте који су брзо „очерупали“ приватизована предузећа, на њих ставили катанце, а раднике избацили на улицу.

С друге стране, добијена средства од приватизације (уместо у развој) држава је усмерила, пре свега, у буџетску потрошњу стварајући (уз додатно велика задуживања у иностранству) илузију успешности економских реформи и „бољег живота“. Само по основу приватизационих прихода и нових кредита узетих у иностранству, од 2001. године, Србија је имала прилив од преко 30 милијарди долара, а привреда је данас доведена у катастрофално стање. Тако је број запослених са нешто више од 2,1 милион пао на мање од 1,9 милиона у 2009. години, индустријска производња ни у једној години после 2000. године није достигла ниво из 1998. године (нити чини половину од оне из 1989. године), а спољнотрговински дефицит (већи увоз од извоза) јесрте од 1,75 милијарди из 1998. године достигао фантастичних 11,9 милијарди долара у 2008. години.

Економска политика у Србији од 2000. године вођена је на принципима Вашингтонског договора – једног неолибералног програма радикалних економских реформи (разрадили су га ММФ, Светска банка и администрација САД) који у суштини представља лепо

Пише: Јован Б. Душанић
уторак, 24 август 2010 10:35

„упаковани” кодификован програм економског неоколонијализма који се реализује у интересу крупног (пре свега, транснационалног) капитала, а чији су основни елементи стабилизација, либерализација и приватизација. Интересантно да нам сада исти креатори, реализатори и убеђивачи, досадашње погрешне економске политике, саопштавају да је исцрпљен овакав, те Србији предлажу „нови модел развоја“ (како рече колега Љ. Мађар, не ради се ни о новом, нити о моделу, а најмање о развоју) у коме је привлачење директних иностраних инвеститора једна од кључних мера.

Како се наши владајућа елита после 2000. године није посветила изградњи адекватне институционалне инфраструктуре за тржишну привреду, успостављању владавине права и стварању оптималних услова за конкуренцију и дугорочно одржив привредни раст, него је прихватила погрешан неолиберални економски програм, данас није у могућности да може иностране инвеститоре да привуче (како би било пожељно) конкурентним брзо растућим тржиштем, са добро уређеном институционалном инфраструктуром, образованом и креативном радном снагом, него то чини давањем различитих форми стимулација.

Искуства других земаља у транзицији показују да давање великих стимулација није добар начин за привлачење иностраних инвеститора. У таквим случајевима, по правилу, инострани инвеститори остају док могу да користе добијене стимулације, а када оне „пресуше“ траже се нове (по правилу, веће) повластице, а ако то не добију напуштају земљу.

Те стимулације су тако велике да се са правом можемо упитати: ко у кога више инвестира – странци у Србију или Србија у странце? Тако је пре месец дана у Нишу потписан уговор, између власника италијанске фирме Дајтек, градоначелника Ниша и српског министра економије, којим се отвара погон Дајтека у Нишу где треба да се запосли 400 радника. Влада ће иностраном инвеститору на име подстицаја исплатити 10.000 евра по сваком запосленом, а град Ниш ће му бесплатно уступити 2,5 хектара потпуно опремљеног грађевинског земљишта.

Пре четири месеца (тада је подстицај износио „само“ 5.000 евра по запосленом) у листу *Политика*

(
Цена
гостољубивости

, 19. април) писао сам куда води овај пут којим смо кренули (под „мудрим руководством“ ММФ-а), наводећи пример Мексика који је на крају извршио и адаптацију свога правног

система, тако да су инострана предузећа (такозвани макиладори – *maquiladoras*

) постала екстериторијална, ослобођена плаћања пореза у мексички буџет, у којима није дозвољено синдикално организовање, а радници раде у тешким условима за мизерне наднице. Годишња штета коју има Мексико од макиладора процењује се да износи 15 милијарди долара.

Годинама смо слушали (од креатора, реализатора и пропагатора) теоријска убеђивања како неолиберални програм економских реформи нема алтернативу, те да је довољно само извршити либерализацију, стабилизацију и приватизацију и на тај начин се аутоматски обезбеђује дугорочно одрживи привредни раст транзиционих привреда, а пракса је показала сасвим супротно. Земље које су то у пракси следиле (међу њима и Србија) данас су презадужене са привредама у стагнацији, а најбоље су прошле оне земље које су се брзо напустиле такав програм економских реформи (на пример, Пољска) или су га одмах у почетку одбациле као неприхватљив (попут Словеније).

Слична је ситуација и са иностраним инвестицијама, где непрестано слушамо теоријска објашњења о њиховим позитивним ефектима (због овладавања новим технологијама и *н* *оу*

-

хау

, развоја предузећа њиховом реструктуризацијом, поспешивања међународне трговине и интеграције у светску привреду, јачања конкуренције, те повећања људског капитала) на привредни раст земаља где долазе, а пракса транзиционих земаља, као и озбиљна емпиријска истраживања (Јоже Менцингер) показују да иностране инвестиције не само да нису никаква панацеја за привредни раст, него да међу њима постоји чак негативна веза (веће иностране инвестиције – мањи раст и обратно).

Годинама су Мађарска и балтичке земље имале неколико пута веће учешће директних иностраних инвестиција у БДП-у него Пољска и Словенија, а данас је видљиво у каквом су стању привреде ових земаља. Тако је 1999. године учешће директних иностраних инвестиција у БДП-у износило (према подацима УНКТАД-а) у Мађарској 26,3%, Естонији 19,3%, Пољској 5,9% и Словенији 4,2%. Наши „реформатори“ су нам годинама управо наводили као пример за углед Мађарску – послушног ученика ММФ-а у коју „хрли“ инострани капитал, а ових дана читамо да, оптерећена огромним дуговима, Мађарска оптужује „учитеља“ како „није био никада у стању да предложи делотворну терапију“ и да прекида даље преговоре са ММФ-ом о финансијској помоћи од 20 милијарди евра за спасавање урушене мађарске привреде.

Стране инвестиције као панацеја

Пише: Јован Б. Душанић
уторак, 24 август 2010 10:35

(Краћа верзија овог текста објављена је у листу *Политика*, 20.8.2010)